

Asia: VN/698/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?

POMA heikentää TE-palveluiden asiantuntijuutta ja vähentää hyvin rakentunutta luottamusta asiakkaiden ja TE-asiantuntijoiden välillä.

Asiakaskontaktien lisääminen on lähtökohtaisesti kannatettava asia. Asiakastapaamisten määrän tulee kuitenkin perustua asiakkaan palvelutarpeeseen. On täysin resurssien tuhlausta tavata asiakas pakotetusti tietyin aikaväleihin, jos hän on kuitenkin pääsemässä eteenpäin omin avuin ja asiakkuus jää lyhyeksi joka tapauksessa. TE-toimistoissa työskentelee TE-palveluiden ammattitaitoiset asiantuntijat, jotka osaavat tunnistaa jokaisen asiakkaan kohdalla heidän palvelutarpeensa sekä oikean keinon kontaktoida asiakas - kasvokkain, puhelimitse tai videoyhteydellä. TE-palvelujen asiantuntijoiden taito kohdata asiakas monikanavaisesti on kehittynyt viime vuosina todella hyväksi.

Asiakkaan prosessit eivät välttämättä nopeudu vaikka haastatellaan tiheästi. On paljon asiakkaita, jotka ovat esim. ammatillisen kuntoutuksen prosesseissa tai terveysasioita selvittämässä. Ei ole järkevää tehdä täydentäviä työnhakukeskusteluita/suunnitelman päivityksiä, joissa vain todettaisiin/kirjattaisiin asioiden olevan vielä käsittelyssä.

Ei ole järkevää puhua pohjoismaisesta työvoimapalvelumallista, kun tämä ei sitä ole. Sen sijaan tulisi luoda meidän yhteiskuntaamme sopiva suomalainen työvoimapalvelumalli!

Asiakkaan työnhakuvelvoite tällaisenaan uhkaa jäämään vain näennäiseksi. Sitä on mahdotonta valvoa laissa esitetyin edellytyksin. Sen sijaan TE-toimiston aktiiviseen työnvälitykseen panostaminen täyttää niin työnhakijoiden kuin työnantajien toiveita ja tarpeita.

Kaikkialla muualla yhteiskunnassamme kehitetään nykyaikaisia digitaalisia palveluja. TE-palvelut olisi palaamassa vanhakantaiseen ajatteluun, jossa kasvokkain tapaaminen olisi välttämätöntä. Kasvokkain tapaaminen oikeassa tilanteessa on perusteltua, mutta sen ajankohdan arviointi tulee jättää ammattitaitoisille asiantuntijoille.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?

Esityksellä tavoitellaan n. 10 000 henkilön työllisyysvaikutuksia. Tämän arvioinnin tueksi ei ole esitetty tutkimuksia tai luotettavia selvityksiä. Taloudellisesti tämän palvelumallin toteuttaminen on hyvin kallis eikä ole varmuutta, että sillä saavutetaan odotettuja tuloksia.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml. resursseja koskevat asiat)?

Resurssilisäys on sinänsä hyvä asia, jotta asiakaskontaktointia voidaan lisätä. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli ei kuitenkaan kohdenna resurssia sitä tarvitseviin asiakkaisiin.

Esim. Vuonna 2019 Kainuussa (korona-aikaa edeltävä ns. normaalivuosi) 60,8 % alkaneista työttömyysjaksoista päättyi ennen kuin työttömyys oli kestänyt 3 kk. Tämä tulos puoltaa sitä käsitystä, että työttömyyden alkuvaiheen usein toistuvat työnhakukeskustelut ovat täysin resurssien väärin kohdentamista.

Resurssien lisäystä tulisi miettiä uudesta näkökulmasta, painottamalla niitä esim. aktiiviseen työnvälitystyöhön, työnantajayhteistyön lisäämiseen ja rekrytointiratkaisujen hakemiseen osatyökykyisille.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?

On vaikea nähdä POMAn lisäävän työllisyysvaikutuksia. Työmarkkinoilla on enemmänkin kohtaantongelma, johon kaivattaisiin uusia toimintamalleja. Asiakastapaamisten määrän lisääminen kaikille asiakkaille ei poista tätä ongelmaa. Päinvastoin se vie resurssia pois sitä eniten tarvitsevilta.

Vaikutukset työllisyyteen ovat kyseenalaisia. Esim. koulutusjärjestelmä tarvitsee isoa toiminnallista muutosta. Tällä hetkellä se ei tue yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. POMA heikentää tätä entisestään. Esim. koulutuksessa oleville asetettava työnhakuvelvoite ei tue ammatillisen osaamisen kehittymistä eikä osaavan työvoiman saatavuutta.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?

Esitetty palvelumalli pirstaloittaa entisestään palvelutapahtumien jakaantumista henkilökohtaiseen kontaktointiin ja sähköiseen palveluun. Kokonaisuuden hallinta on varsin työlästä asiantuntijoiden työn ja asiakkaan näkökulmasta. Asiakaskokemus jää sekavaksi.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan palveluprosessista?

Palveluprosessin toteuttaminen kaikille samankaltaisena ilman palvelutarpeen huomioimista ei ole kannatettavaa. Palvelumallin lähtökohtana tulee olla vahvan alkuhaastattelun jälkeen asiakastarpeisiin perustuva palveluprosessi. Vahvan alun jälkeen seuraavan yhteydenoton tulisi olla 3 kk:den kuluessa. Mikäli alkuhaastattelussa ilmenee tarvetta tehostetulle palveluprosessille, se toteutetaan asiakaslähtöisesti.

Näkemyksiä tukee se tieto, että n. 60 % alkaneista työttömyyksistä päättyy 3 kk:den kuluessa.

Vahva alkuhaastattelu tulee tehdä kaikille. Alkuhaastattelu pitää pystyä toteuttamaan puhelimella, kasvokkain tai videoyhteydellä. Lähtökohtaisesti laissa ei tule määritellä, miten työnhakukeskustelu toteutetaan, koska tämä ei ole asiakaslähtöistä. Se ei huomioi asiakkaan palvelutarvetta eikä esim. etäisyyksiä ja kulkuyhteyksiä.

Työnhakukeskusteluja tulee lisätä kategorisesti 3 kk:den työttömyyden jälkeen, jos työttömyys jatkuu.

Työnhakukeskustelija ei tule toteuttaa ostopalveluina. On hyvin tärkeää, että työnhakukeskustelut toteutetaan viranomaistyönä ja ostopalveluita hankitaan työllistymistä edistäviin palveluihin. Työllistymistä edistävien palveluiden kehittämiseksi on erittäin suuri tarve

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?

Osa-aikatyötä tekevillä on jo nykyisellään heidän tilanteeseensa soviteltava palveluprosessi. Monella alalla osa-aikatyö on hyvin yleistä. TE-palveluiden palveluprosessin muutoksilla ei ole tähän merkittävää lisähyötyä.

Työllistymistä edistäviä palveluja tulisi olla mahdollista tarjota myös osa-aikatyötä tekeville. Useat työllistymistä edistävät palvelut on suunnattu työttömille työnhakijoille.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien palveluprosessista?

Kotoutumiskoulutukseen ohjattujen asiakkaiden tulee saada käydä yhteiskuntaan kotoutumiseksi välttämätön koulutus loppuun ennen työnhakuvaihtojen asettamista.

Koulutusvalinnoissa tulee luottaa valitsijoiden asiantuntemukseen: valituiksi tulevat ne, jotka koulutusta tarvitsevat. Lisäksi on erittäin tärkeä huomioida, että koulutushankinnat tehdään sitoviksi. Koulutuksen hankintakustannukset saattavat nousta kohtuuttoman korkeiksi, jos koulutuksen aikana tapahtuu keskeytyksiä. Koulutuksen keskeytyksiä ei tule edistää lainsäädännön velvoitteilla.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?

Muistutus on liian kevyt sanktio. Se ei tue työnhakukeskustelun vaikuttavuutta. Työnhakukeskustelujen määrän lisääminen ja sanktioiden heikentäminen saman aikaisesti ei tue kokonaisuutta. Työnhakukeskustelun aikana tehtävien suunnitelmien tulisi olla sitovia. Muistutus tekee työnhakusuunnitelmasta tehottoman.

Laiminlyöntien toteaminen ja muistutusten antamisen tarve on asiantuntijan vaikea arvioida. Asiantuntijalle asetettaisiin kohtuuton rooli arvioida laiminlyönnin mahdollisia syitä ja seurauksia.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?

Hallituksen esityksessä ajatus lähtee siitä, että työnhakijat eivät hakisi työtä ilman velvoitetta. Kuitenkin suurin osa työnhakijoista hakee aktiivisesti työtä ja heillä on tavoitteena työllistyä nopeasti.

Työnhakuvelvoitetta on mahdoton täysin aukottomasti ja tasapuolisesti toteuttaa POMAssa esitetyllä tavalla. Työnhakuvelvoitteella ei tulla poistamaan kohtaanto-ongelmaa eikä lisäämään työllistymistä. Asiakkaat tarvitsevat työllistymiseensä liittyen motivointia ja kannustusta sekä työnhakutaitojen kehittämistä. Asiakkaan työnhakusuunnitelmassa sovitaan jo nykyisellään työnhauasta ja sen tavoista. Nykyinen toimintamalli toimii hyvin.

Resurssia tulisi suunnata aktiiviseen työnantajayhteistyöhön, jolla edistetään tehokkaasti työllistymistä ja erilaisten työllistymisratkaisujen löytymistä.

Työtarjous on tehokas tapa tiedottaa haettavasta työpaikasta ja velvoittaa sitä hakemaan. Työnhakijat ja työnantajat odottavat aktiivista työnvälitystä. Työtarjousten tekemistä ja osuvuutta tulee kehittää yhteistyössä työnantajien kanssa.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?

Osa-aikatyötä tekevien joukko on varsin heterogeeninen. Osa-aikatyötä on monella alalla. Osa-aikatyötä tekeville tulee voida tehdä heidän omaan henkilökohtaiseen tilanteeseensa soveltuva suunnitelma ja palveluprosessi.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?

Koulutukseen ohjaaminen ja koulutuksen suorittaminen on paras ja tehokkain tapa hankkia tai päivittää osaamista työllistymisen edistämiseksi. Osaamisen kehittäminen parantaa kohtaanto- ja rekrytointiongelmia. Koulutuksen aikainen työnhakuvelvoite uhkaa osaamisen kehittämisen tavoitetta. Usealla alalla tutkinnon suorittaminen on välttämätön (esim. lähihoitajat, joista hälyttävän suuri työvoimapula)

Koulutuksen loppuvaiheen työnhakuvelvoite on erittäin kannatettava. Asiakkaan kontaktointia ja oppilaitosyhteistyötä tulisi lisätä koulutusaikana, jotta varmistutaan koulutuksen sujuminen tavoitteen mukaisesti.

esityksen perusteluissa on mainittu, että työttömyysetuutta ei olisi tarkoituksenmukaista käyttää koulutuksen aikaisena etuutena. Samaan aikaan on iso joukko asiakkaita työttömyysetuuksien saajina, vaikka he eivät tosiasiallisesti terveydentilastaan tai elämän hallinnan ongelmistaan johtuen ole työkykyisiä. Tämän POMA mahdollistaisi jatkossakin. Työkyvyttömiä etuutena ei tulisi olla työttömyysetuus.

Koulutus on tehokkain keino parantaa työllisyyttä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?

Laki tuo asiantuntijalle täysin kohtuuttoman vaatimuksen arvioida sitä, missä tilanteissa työnhakuvelvoitetta ei asetettaisi. Lähtökohtaisesti kaikkien työnhakijoiden tulisi hakea töitä saadakseen työttömyysetuutta.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?

Työttömyysuhanalaisuuden määritelmään tarvitaan joustavuutta palveluiden sujuvuuden ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Työllistymistä edistäviä palveluita tulisi voida käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa on tiedossa määräaikaisen työn tai koulutuksen päättyminen. Tällä mahdollistettaisiin nopeat siirtymät kohti uutta työtä.

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

Työstä eroamisen perusteella asetettavaa sanktiota ei tule lyhentää.

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?

Porrastettu seuraamus olisi toteutuessaan varsin monimutkainen. Työssäolovelvoite nykyisellään on varsin selkeä ja erittäin kannustava.

Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?

Työttömyysturvalain uudistamisen yhteydessä tulee huomioida myös sosiaaliturvan uudistaminen. Työttömyysturvalain ja sosiaaliturvalain uudistuksessa tulee huomioida se, että työn vastaanottaminen on aina taloudellisesti kannattavaa.

Uudistuksessa tulisi erityisesti huomioida se, ettei muun sosiaalietuuden saamisen edellytyksenä olisi työnhakijana oleminen eikä työttömyysetuus ole aina pakotetusti ensisijainen etuus vaikka työhön ei ole kykyä tai halua. Työnhakijana ja työttömyysetuuden piirissä tulee olla vain ne, jotka ovat tosiasiallisesti töihin kykeneviä.

Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?

-

Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Piirainen Päivi
Kainuun TE-toimisto